

dreptății, din oceanul social, viitoarea societate socialistă¹, Gala Galaction prezenta cutremurul social din Rusia în dimensiunile unei revoluții geologice. Mihail Sadoveanu vedea în evenimentele ce pregăteau asaltul Palatului de iarnă începutul descătușării, trezirea la viață a „marelui popor al stepelor”, care, lepădându-și „zdrențele trecutului”, apărea „în fața lumii într-o nouă haină de lumină”². Martor ocular al trepidantelor momente pe care le trăia Petrogradul cu câteva luni înainte de a fi răsunat salvele „Aurorei”, poetul ardelean Octavian Goga reda cu emoție semnificația experienței pe care o făcea poporul răscolat, „un neam de o sută optzeci de milioane”³. N. D. Cocea, aflându-se în perioada de pregătire și înlăptuire a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în același oraș de pe Neva și avînd prilejul „să vadă — după propriile-i cuvinte — oamenii și lucrurile în însăși inima revoluției”, prezintă în centrul acestei uriașe înclăștări sociale pe însuși conducătorul proletariatului. N. D. Cocea creează primul eseu din literatura română închinat lui Lenin⁴, unul din primele portrete leniniste din literatura universală, în genere. „L-am văzut pentru întâia oară într-o noapte de mai, o noapte tulbură ca un amurg sub cerul decolorat de reflexul aurorei boreale” — cu aceste cuvinte își începe N. D. Cocea însemnările, fiind cel mai mult impresionat de simplitatea și modestia lui Lenin, de claritatea și concizia cu care el înfățișa poporului problemele-cheie ale politicii partidului bolșevic. Autorul surprinde în cuvîntarea lui Lenin frecvența „unui cuvînt nou”, „ca leitmotivul unei simfonii”, cuvîntul *mir* — pace. După un an, N. D. Cocea publică un alt eseu închinat lui Lenin, pe care îl semnează cu pseudonimul Nicoară al Lumei. El descrie aici momentul istoric al nopții de 25 spre 26 octombrie 1917, cînd se consfințește victoria „netăgăduită a proletariatului revoluționar” și se proclamă începutul unei noi ere în istoria omenirii. Evocarea figurii lui Lenin în timpul citirii istoricelor decrete este de-a dreptul mișcătoare, emoționantă: „Deodată, însă, se făcu o liniște de moarte. Toate privirile, ca hipnotizate, se ațintiră spre un singur punct. Un om între două vîrste, scund, chel [...], cu un vraf de hîrtii la subțioară, înainta, cu pași mărunți, în spre tribună. Își așeză liniștit hîrțile pe masă, le desfăcu, le răsfoi cîteva minute, aruncă asupra mulțimii o privire scurtă, tăioasă, în care parcă licărea vag un zîmbet, și începu să citească.

Citea cu glas sigur, calm și monoton, ca o prelegere universitară. Citea fără să-i tresară un mușchi, fără să i se vadă pe față nici una din formidabilele emoții ale zilei, citea cumplitele decrete care proclamau pentru întâiași dată în lume egalitatea economică și socială a oamenilor, care luau pămîntul, fără despăgubiri, din mîinile proprietarilor, care socializau industrie, case, averi, totul, fără să lase piatră pe piatră din toate așezămintele trecutului [...]. Iar cînd a venit rîndul ultimului articol, al aceluia care încorona într-o singură

Academiei R.S. România, București, 1968, p. 277—291; T. Vărgolici, *Lenin și scriitorii români*, „România literară”, an. III, nr. 15 și 16 din 9 și 16 aprilie 1970.

¹ Gala Galaction, *O lume nouă*, Editura „Cugetarea”, București, 1919, p. 8.

² Mihail Sadoveanu, *Fatalistul*, „România”, nr. 62 din 6 aprilie 1917.

³ Octavian Goga, *Petrogradul revoluționar*. „România”, nr. 115 din 30 mai 1917.

⁴ N.D. Cocea, *Lenin. Întîia viziune*, „Omul liber”, an. I, nr. 1 și 2 din 28 și 30 aprilie 1918, p.2.